

*Ehdin rakastaa
häntä*

MERI ESKOLA

WSOY

MERI ESKOLA

*Ehdin
rakastaa
häntä*

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© MERI ESKOLA JA WSOY 2023

ISBN 978-951-0-49194-2

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PAINETTU EU:SSA

Veljelleni

*<There is a land of the living and a land of the dead,
and the bridge is love.
The only survival and the only meaning.>*

THORNTON WILDER

LUKU YKSI

I

MINUN ÄITINI kuoli eräänä maanantai-iltana kello kahdeksan ja kymmenen välillä. Se oli syyskuun 14. päivä vuonna 1981. Hän oli 41-vuotias. Kuolinsyy: häämyrkytys.

Sirpa Anneli Eskola, omaa sukua Salmela, oli kahden lapsen äiti, simultaanitulkki, kahdesti eronnut aviovaimo, sotalapsi. Valtiotieteen kandidaatti, tietokilpailuvoittaja, uimamaisteri.

Maailman kaunein nainen, 173 senttimetriä pitkä.

Minun ainoa äitini.

Minä olin seitsemänvuotias.

Onnettomuus tapahtui maanantai-iltana Helsingin Ullanlinnassa Tarkk'ampujankadulla klo 22.02. Asuintalon koko viides kerros romahti kaasuräjähdyksen voimasta ja putosi osittain neljännen päälle. Asunto, jossa räjähdys tapahtui, tuhoutui täysin.

Se oli minun äitini asunto, yksi huone, wc ja keittiö. Olohuoneessa vaalea Osteri-vuodesohva (vanhempieni avioeropaperien mukaan ovh 2 666 markkaa), sininen Nukkumatti-nukkeni, huoneen nurkassa kasa valkoista

kopiopaperia ja tyhjiä tulitikkurasioita, ehkä Lundian kirjahylly.

Nekin lensivät ilmaan, tuhkat leijuivat hiljakseen syyskuisessa illassa keltaisen kerrostalon sisäpihalle. Jok’ikinen senttimetri äidistäni paloi karrelle silmänräpäyksessä, murskautui raskaiden rakenteiden alle.

Kaasuräjähdyks oli niin valtava, että onnettomuustalon ikkunankarmeja sinkoutui kahden korttelin päähän Vuorimiehenkadulle. Paineaalto särki ikkunoita lähitaloistakin, koko Tarkk’ampujankatu täyttyi lasinsirpaleista. Ilmassa lentävät kehykset sekä lasinpalat naarmuttivat kadulle pysäköityjä autoja, naapurirakennusten autotallien ovet repeytyivät saranoiltaan.

Koko katu suljettiin raivaustöiden ja rakennuksen sortumavaaran vuoksi.

Räjähdyks kuului yli kilometrin päässä Munkkisaaren väliaikaisella paloasemalla. Syyksi epäiltiin aluksi terroritekoa tai sabotaasia, ensiuutisoinnissa jopa lähistöllä sijainnutta Israelin suurlähetystä syytettiin. Ensimmäiset pelastajat eivät tienneet, oliko räjähdyksiä tulossa lisää.

Kaikki talon 40 asukasta evakuoitiin räjähdys- ja sortumavaaran vuoksi.

HYKS:n kirurgisen sairaalan poliklinikkaosastolle vietiin kymmenkunta loukkaantunutta, heidän vammansa vaihtelivat pienistä pintahaavoista luiden murtumiin. Muita loukkaantuneita kuljetettiin toisiin Helsingin sairaaloihin, lievimmän loukkaantuneet saivat kyydin

poliisiautoissa, jotkut hoidattivat vammansa omin voimin. Suurin osa potilaista pääsi ensiavun jälkeen kotiin, vain yksi naisuhri jäi sairaalaan leikkausta varten.

Räjähdyspaikalle saapui ensihälytyksen jälkeen palolaitokselta kolme johtoyksikköä ja 15 sammutus-, pelastus- ja sairaankuljetusyksikköä sekä lukuisia poliisipartioita. Apuun hälytetyt kolme rauniokoirapartiota joutuivat kuitenkin palaamaan tuloksetta, sillä jatkuva sortumavaara vaikeutti koirien työtä.

Lopulliset raivaustyöt tuhoutuneessa talossa kestivät viikkoja. Aineellisten vahinkojen arvioitiin kohoavan kahdesta neljään miljoonaan markkaan.

Äitini ruumis löydettiin raunioista pelastuskoirien avulla vasta seuraavana aamuna kello kahdeksalta. Vainaja tunnistettiin rannekellosta ja kultaisesta kaulariipuksesta, jonka isäni oli tuonut Hongkongista.

Koru on roikkunut kaulassani päivittäin 30 vuotta, vaikken edes pidä kullasta. Sain sen 18-vuotiaana, kun isä uskalsi vihdoin antaa arvoesineen minulle. Riipuksessa on kiinalainen kirjainmerkki pyöreällä kehyksellä, vain yksi pieni kolhu toisessa reunassa, ketju ehjä. Kielentuntijoiden mukaan merkki tarkoittaa »fukua», hyvän onnen toivotusta. Koru ei tuonut onnea äidilleni.

22-vuotias velipuoleni joutui vahvistamaan ruumiin henkilöllisyyden valokuvasta.

Kukaan ei ole kertonut, kuka tuota nuorukaista oli pitämässä pystyssä. Mummomme, isäni, veljeni isä?

Tuskin kukaan. Veljeni oli todennäköisesti tuolla hetkellä yhtä yksin kuin minä koko loppuelämäni.

Hontelo, ruskeahiuksinen, hiljainen nuori mies, jonka ei olisi koskaan pitänyt joutua tunnistamaan oman äitinsä ruumista.

II

ONNETTOMUUDEN syyksi vahvistui itsemurha. Helsingin rikospoliisin räjähdysaineryhmän tutkijat löysivät äitini asunnosta kaasuhellan, jonka säätimet oli jätetty auki.

Kukaan naapureista ei haistanut ajoissa, kuinka kaasu täytti äitini asuntoa tuntikausia, ja lopulta huoneisto räjähti, kun jääkaapin kompressori käynnistyi itseksensä. Onnettomuus, jonka ei pitänyt tapahtua.

Äitini oli silloin jo ainakin tajuton nauttimiensa diatsepaamin, desmetyylidiatsepaamin ja pentobarbitaalien vuoksi. Tai kuollut häkään.

Suomessa tehdään vuosittain noin 800 itsemurhaa. Se tarkoittaa yli kahden elämän loppumista joka päivä. Jokaisen itseaiheutetun kuoleman arvioidaan vaikuttavan kuuteen omaiseen, Suomessa siis 4 800 ihmisen sydän murtuu vuosittain. Vain siksi, että jotakuta ei ole nähty.

Itsemurhaa kutsutaan usein hätähuudoksi. Viestiksi siitä, että muut eivät näe tai kuule kärsimystä, vaikka

ihminen miten olisi yrittänyt sitä ilmaista. Alkoholisilla, syömishäiriöllä, masennuksella, itsensä vahingoittamisella.

Miltä tuntuu muuttua läheisilleen näkymättömäksi? Kun kukaan ei edes yritä kurkottaa kohti. Äitini tiesi sen eikä kestänyt.

Ketkä ne kuusi ovat, joita minun kuolemani koskettaisi? En ole varma.

Wikipedian mukaan diatsepaami on bentsodiatsepiineihin kuuluva lääkeaine. Sitä käytetään muun muassa ahdistuneisuuden, tuska- ja levottomuustilojen, paniikkihäiriön, unettomuuden ja alkoholin vieroitusoireiden hoitamiseen.

Alkoholin vieroitusoireiden hoitamiseen? Älkää nyt vain sanoko, että äitini oli *hoitamassa* alkoholismiaan päättäessään lopettaa elämänsä! Sellaista kohtalon ivaa en kestäisi.

»Sirpa Anneli Eskolan ruumiissa oli todettavissa hääkuolemalle tyypilliset kirkkaanpunaiset lautumat, veri elimistössä oli samoin kirkkaanpunaista ja oli todettavissa hänen suhteen myönteinen Hultqvistin koe. Oikeuskemiallisessa tutkimuksessa veren CO-hemoglobiinipitoisuudeksi saatiin 0.77 massaosaa, joka todistaa kuoleman tapahtuneen häämyrkytykseen», kirjoitti Uudenmaan lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston Martti Tenhu oikeuslääketieteellisessä lausunnossaan 14. lokakuuta 1981.

Googlen mukaan häikämyrkytys on suhteellisen armollinen tapa kuolla. Vainajat näyttävät ikään kuin nukkuvan rauhallisesti.

Tenhun mukaan äiti oli ollut varsin syvässä tajuttomuus- tai unitilassa lääkkeiden nauttimisen vuoksi. Häikämyrkytys oli johtanut kuolemaan hyvin nopeasti, vajaassa puolessa tunnissa.

Isäni yritti toisinaan väittää äitini kuolemaa onnettomuudeksi, vakuutusyhtiötä hämätäkseen kai. Vainoharhainen taiteilijätätini puolestaan oli vakuuttunut, että hänen kälynsä murhattiin. Vapaamuurarit tai presidentti Kekkonen kätyrit taas asialla, hehän olivat perhettämme ennenkin kuulemma vainonneet.

Martti Tenhu on lausunnossaan kuitenkin jäänkirkas. »Oikeuskemiallisen lääketutkimuksen tulos viittaa siihen, että hän on nautittuaan kohtalaisen suuren annoksen unilääkettä ja rauhoittavaa lääkettä käynyt vuoteelleen lepäämään ja odottamaan kuolemaa avattuaan sitä ennen kaasulieden hanat.»

Millaisessa mielentilassa täytyy kahden lapsen äidin olla, että asettuu vuoteelleen odottamaan kuolemaa? Siihen ei normaali ihminen pysty. Etkö sinä todella nähnyt mitään muuta vaihtoehtoa, äiti?

Seuraavana vuonna Helsingin Energialaitos lisäsi talouskaasuun hajusteen vastaavien onnettomuuksien välttämiseksi.

III

ÄITINI KUOLEMASTA tuli valtakunnallinen sirkusnäytös. Helsingin kaasuräjähdys oli heti seuraavana päivänä kaikkien päivälehtien etusivulla. *Iltalehti, Ilta-Sanomat, Helsingin Sanomat, Uusi Suomi, Turun Sanomat.*

»Lievässä pakokauhussa ollut nainen yritti huutaa alas palomiehille, mutta huudot hukkuivat sireenien ja autojen äänien alle. Samanaikaisesti poliisit alkoivat evakuoida aluetta. Ei edes voimassa olleen räjähdysvaaran kuuluttaminen saanut uteliaita katsojia siirtymään ripeästi alueelta», *Ilta-Sanomat* kuvaili onnettomuusyötä seuraavan päivän lehdessä.

Lehtien etusivuilla helsinkiläisiä koskettanut uutinen pysyi päivätolkulla. Televisio-ohjelmien ja radiouutisten määrää en tiedä, onneksi internetiä ei vielä ollut.

»Kuolema Tarkk'ampujankadulla – Yksi uhri löytyi aamulla – SABOTAASI VAI EI?» pohdiskeli *Iltalehti* 15. syyskuuta. »Ylimmän eli viidennen kerroksen ainoassa huoneistossa asui 41-vuotias nainen, jonka arvellaan menehtyneen», pääotsikko kertoo räjähdystalon valokuvan kera.

»Ikkunat vapisivat, huonekalut siirtyivät ja astiat putoilivat hyllyiltä», naapuritalossa asuva rouva kuvasi räjähdyshetkeä *Ilta-Sanomille*.

Iltalehden sivuilla 12–14 ja 18–19 onnettomuutta käsitellään lisää. Palopäällikkö Rainer Alho oli tavannut henkilökohtaisesti kaksi loukkaantunutta, joilla ei ollut pahempia vammoja.

»He olivat selviytyneet kuin ihmeen kaupalla sortumien alta», hän kommentoi tuoreeltaan toimittaja Markku Saksalle.

»Näin voimakas räjähdys ei synny kaupunkikaasusta, vaan siihen täytyy olla jokin muu syy.»

Olit oikeassa, palopäällikkö Alho. Näin kammottavaan onnettomuuteen täytyi todella olla jokin parempi syy kuin kaupunkikaasu. Kunpa joku tietäisi, mikä.

Ilta-Sanomat julkaisi tiistain lehdessä haastattelun naiselta, joka oli jäänyt neljännen kerroksen asuntoonsa loukkuun tunniksi. Hänen ulko-ovenssa oli juuttunut kiinni sortuneissa rakenteissa, ja vasta kello 22.50 hänet saatiin palolaitoksen tikasauton avulla ikkunasta ulos.

Iltapäivälehdet tiesivät myös kertoa, että ketään ei pidätetty, huoltoviraston apua ei tarvittu tarjoamaan evakuoituille asukkaille suojaa, vaan kaikki saivat yöpaikan ystävien tai sukulaisten luota, ja maaherra Kaarlo Pitsinki vieraili »tarkastuskäynnillä» seuraavana aamuna klo 8.15.

Hyvä maaherra Pitsinki, sanoitko äitini ruumiille kädestä päivää vai mitä helvettiä sinä pälistelit tarkastamassa hänen kuolinpaikallaan? Anteeksi. Olen hiukan herkkänä.

IV

ILTALEHTI oli ehtinyt haastatella onnettomuusyönä myös neljännen kerroksen yksiössä asuneita 22- ja 25-vuotiaita kämppeiksiä. Toinen tytöistä oli ehtinyt mennä jo

nukkumaan räjähdysten tapahtuessa, toinen oli vasta tullut kotiin.

»Pamaus oli valtava: räjähdysten jälkeen kaikki pimeni, valot sammuiivat, lasinsirpaleita ja pölyä oli kaikkialla. Porraskäytävästä alkoi heti kuulua valtavaa melua. Etsimme pikaisesti jotain yllemme ja ryntäsimme ulos.»

Pimeässä porraskäytävässä ihmiset juoksentelivät ympäriinsä, kukaan ei tiennyt, mitä oli tapahtunut. Toinen työistä kertoi olleensa koko yön ulkona.

»Eräältä tuttavaltani kävin lainaamassa itselleni kengät.»

Äiti, ethän sinä tätä tarkoittanut? Että 22-vuotias tyttö joutuu lainakengissä juoksemaan kotoaan pakoon, koska sinun sydämesi särkyi.

Voi äiti, mitä sinä oikein teit. Minä olen niin pahoillani rikoksesi vuoksi.

Ilta-Sanomat muistutti myös, että oli suoranainen ihme, ettei kadulla ollut onnettomuushetkellä kulkijoita. Sirpale-ryöppyyn jääminen olisi varmasti lisännyt uhrilukua.

Turun Sanomat julkaisi tiistaina 15. syyskuuta kolmesivuisen jutun Helsingin kaasuräjähdyksestä. Yhdessä valokuvassa on kuva tuhoutuneista asuinkerroksista.

»Räjähdyksen jälkiä verrattiin viime sotien ilmapommitusten tuhoihin. Raivaustyö rakennuksella kesti koko tiistaipäivän.»

Hirvittävän kätevää Turun-sukulaisillemme lukea äitini kuolemasta suoraan aamukahvipöydässä.

V

APU-LEHTIKIN kirjoitti kaasuräjähdyksestä, varmaankin seuraavan viikon numerossa.

»Ylimmän kerroksen yksiössä asuneen 41-vuotiaan naisen epätoivoinen teko aiheutti järkyttävät seuraamukset myös hänen naapureilleen Helsingin Tarkk'ampujankadulla», kuuluu toimittaja Jarmo Hakasen jutun alku.

»Katkerinta on se, että tuho olisi kenties voitu välttää.»

Anteeksi vain, kollega Hakanen, mutta tiesitkö sinä jotain sellaista, mitä minä en tiedä? Miten äitini epätoivo olisi voitu välttää?

Jutun viimeisissä tekstikappaleissa toimittaja kertoo äitini naapurin, eläkeläisrouva Saima Saarikankaan pelastumisesta. Tämä muistelee nähneensä surmansa saaneen, yksin asuneen naisnaapurinsa porraskäytävässä vain kerran vuoden aikana.

»Hiljainen asukas hän oli.»

Helsingin Sanomat julkaisi 16. syyskuuta useiden naapureiden haastatteluja. Äitini kerroksessa asunut Anneli Tahvanainen kertoi toimittajalle tunteneensa »heikkoa kaasun hajua» jo aiemmin iltapäivällä.

»Kävin oikein naapurin postiluukulla haistelemassa siinä klo 17 maissa, tuleeko haju sieltä vai ei.»

Voi Anneli, kunpa olisit pelastanut kaimasi. Meidät kaikki.

*Jos voisin herättää äidin henkiin,
tarvitsisin vain minuutin.
Sitä kaikkein tärkeintä varten, yhteen kysymykseen.
Rakastitko minua yhtään, äiti?*

9 789510 491942

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-49194-2